



<p>Logotyp</p> 	<p>Nazwa instytucji</p> <p>Muzeum Ustrońskie</p>	
<p>Tytuł jednostki / publikacji / fotografii</p> <p>Kuźnia Ustroń 1772 – 1980</p>		
<p>Ilość stron oryginału</p> <p>57</p>	<p>Ilość skanów</p> <p>58</p>	<p>Liczba plików publikacji</p> <p>58</p>
<p>Autor</p> <p>Lidia Nosal (Szkaradnik)</p>	<p>Wydawnictwo / zakład fotograficzny</p> <p>album fotograficzny</p>	<p>Skan okładki</p> 
<p>Miejsce wydania</p> <p>Ustroń</p>	<p>Rok wydania / Data powstania</p> <p>1980</p>	
<p>Sygnatura</p> <p>---</p>	<p>Rodzaj zasobu (np. zdjęcie, czasopismo itp.)</p> <p>Album fotograficzny w płóciennej oprawie barwy jasnoszarej, karty gładkie</p>	
<p>Wymiary (wys x szer)</p> <p>15 x 21,5 cm</p>	<p>Stan zachowania</p> <p>---</p>	
<p>Charakterystyka skanowanego obiektu</p> <p>Album dokumentuje dzieje ustrońskiego przemysłu, skoncentrowanego na Kuźni Ustroń i jej dynamicznym rozwoju w latach powojennych. Zawiera liczne archiwalne fotografie oraz informacje w formie maszynopisów.</p>		
<p>Hasła przedmiotowe (okres historyczny, postacie, miejsce)</p> <p>Od końca XVIII do drugiej poł. XX w., Ustroń, Śląsk Cieszyński, Wiedeń, arcyksiążę Albrecht Kazimierz Sasko – Cieszyński, Jan Jarocki, Lidia Nosal (Szkaradnik), Hilary Minc, Jan Krzok, Tadeusz Kubica, Halina Kojma, Jan Koenig, Bolesław Mider, Paweł Wiesner, Rudolf Turoń, Karol Bortliczek, Tadeusz Cyrzyk, Mieczysław Michalski, Jerzy Pustówka, Jan Zieliński, Jan Podzorski, Lech Piechula, Rudolf Michalik, Józef Kołaczyk, Edward Gierek.</p>		
<p>Hasła tematyczne (np. miasto, przemysł, kuźnia, letnicy itp.)</p> <p>Kuźnia Ustroń, dzieje przemysłu w Ustroniu, eksploatacja rudy żelaza na terenie Ustronia, Towarzystwo Górniczo – Hutnicze w siedzibą w Wiedniu, Fabryka Śrub i Wyrobów Kutyh Brevillier – Urban, wystawa fabryki Brevillier – Urban na targach w Poznaniu, Volkswagenwerk Ustroń, obóz jeńców radzieckich na terenie Kuźni, fabryka w okresie powojennej odbudowy, Kuźnia w strukturach FSM, budowa bloków mieszkalnych dla pracowników, założenie Gimnazjum Przemysłowego, współzawodnictwo pracy w zakładzie, przyznanie Kuźni Ustroń nagrody dla najlepszych zakładów produkcyjnych, życie kulturalne robotników, świetlica zakładowa, Zakładowy Dom Kultury Kuźnik, produkcja zakładu w latach PRL, odbiorcy krajowi i zagraniczni produktów kuźniczych, wnętrza hal kuźniczych, budowa i otwarcie filii Kuźni w Skoczowie, orkiestra dęta Zakładów Kuźniczych FSM, obchody 65-lecia Zakładowej Straży Pożarnej, plany utworzenia Muzeum Hutnictwa i Kuźnictwa w Ustroniu.</p>		
<p>Prawa autorskie</p> <p>---</p>		

R

G

B

Grey Scale #13

C

M

Y

K

DANES
-PICTA
.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19



Inches

1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres

1 2 3 4 5 6 7 8

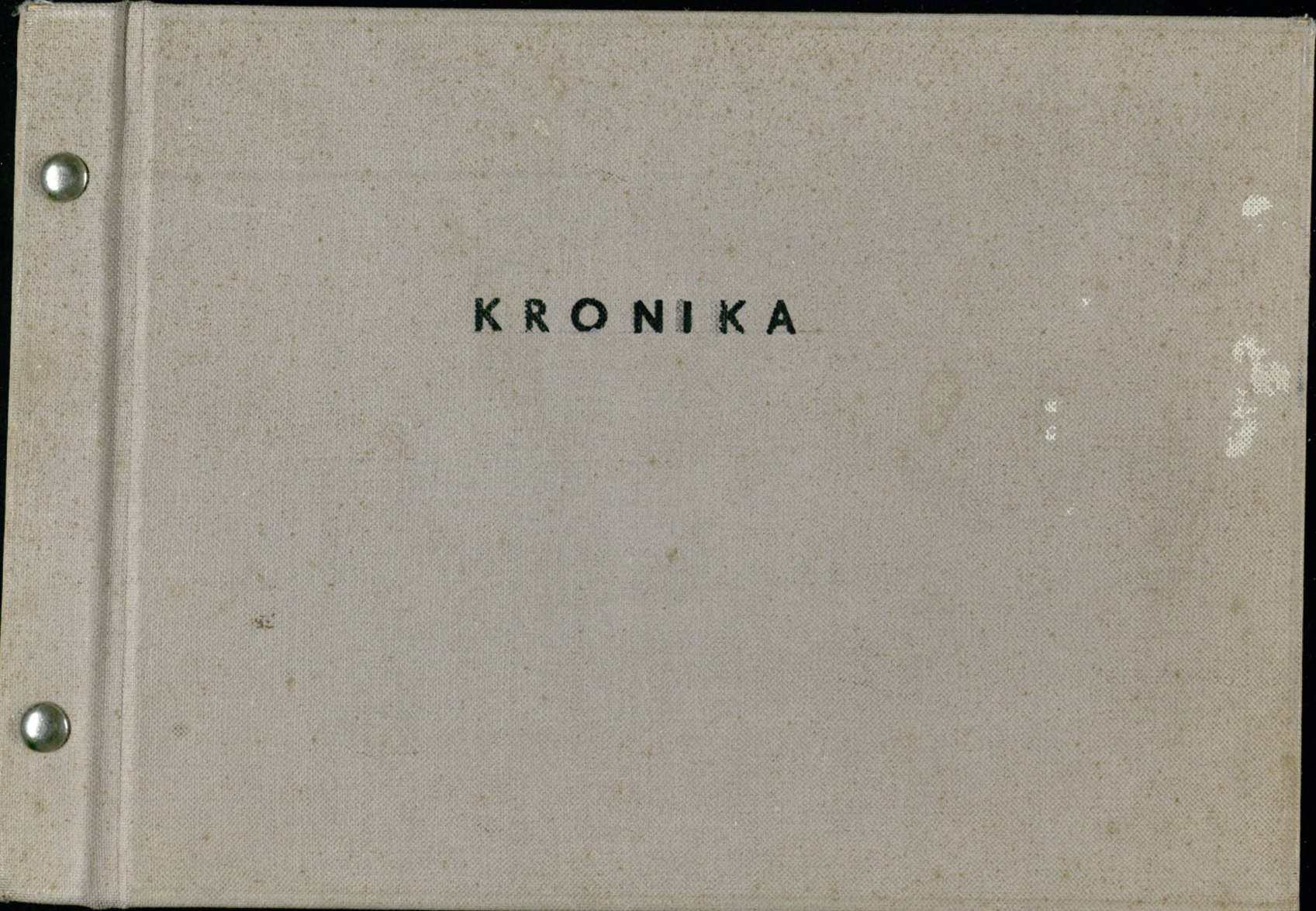
Colour Chart #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

DANES
-PICTA
.COM



KRONIKA



1

"KUŹNIA USTROŃ"

1772

- 1980

wykonała Lidia Nosal

U

stroń - miasto położone u stóp Beskidów, wielu Polakom na pewno kojarzy się przede wszystkim ze wspaniałą możliwością wypoczynku o każdej porze roku. Dziesiątki domów wczasowych czekają na turystów i wczasowiczów. Gdy jednak ktoś poszpera w historii tego miasta dowie się, że jest ono starym ośrodkiem hutnictwa, kuźnictwa i przemysłu maszynowego.

Obecnie jak gdyby na uboczu tego wielkiego kombinatu wypoczynkowego znajduje się największy zakład przemysłowy miasta - Zakłady Kuźnicze Fabryki Samochodów Małolitrażowych - Zakład nr 3 zwany popularnie jak dawniej "Kuźnią Ustroń". Jest to jeden z najstarszych zakładów przemysłu metalowego w Polsce, czynny bez przerwy ponad 200 lat. Za datę jego powstania przyjęto rok - 1772 - uruchomienie wielkiego pieca. O lokalizacji ośrodka hutniczego w Ustroniu zdecydowały: możliwość wykorzystania okolicznych złóż rudy darniowej, energii wodnej górnej Wisły i bogatego drzewostanu. Oprócz wielkiego pieca uruchomiono wiele obiektów przetwórczych: kuźnię, młotownię, odlewnię, walcownię. Wszystkie obiekty zlokalizowano wzdłuż Młynówki - wodnego kanału którego spiętrzona woda służyła do napędzania kół wodnych i transportu drewna. Założycielem ośrodka hutniczego w Ustroniu był syn polskiego króla Augusta III - Albrecht Kazimierz. W bogatym asortymencie produkcji pod koniec XVIII w. przeważały osie wozowe, piece żeliwne i odlewy części maszyn.

Stanowiło to 40% łącznej produkcji całego Śląska Austriackiego. Zakłady rozwijały się pomyślnie do II połowy XIX wieku. W latach 70 tego wieku zaczęto stopniowo ograniczać produkcję, ponieważ wyczerpywały się rodzime pokłady rudy i drewna a transport furmankami surowców ze Słowacji był nieopłacalny. Utworzono nowy ośrodek hutniczy w Trzyńcu i tam przewieziono wiele maszyn i urządzeń z Ustronia. W 1897r. wygaszono w Ustroniu wielki piec i wraz z tym wydarzeniem zakończył się etap ustrońskiego hutnictwa. Odtąd główną uwagę zwracano na przetwórstwo żelaza, przede wszystkim kuźnictwo.

Do 1906r. ustrońskie zakłady były własnością Habsburgów. Potem sprzedano zakład Towarzystwu Górniczo - Hutniczemu z siedzibą w Wiedniu. Po kolejnym demontażu zakładów pozostałe obiekty zakupiła wiedeńska firma Brevillier - Urban. Nowi właściciele poszerzyli produkcję zarówno pod względem ilościowym jak i asortymentowym. Przeważała produkcja dla rolnictwa i kolejnictwa. Poza tym wyrabiano różnego typu narzędzia, piece trwałopalne i prasy. Po wybuchu II wojny światowej ustrońskim zakładem zainteresowała się niemiecka firma Volkswagenwerk ze względu na tanią siłę roboczą i brak własnej dużej kuźni. Produkcja stanowiła wyposażenie dla niemieckiego kolejnictwa i przemysłu zbrojeniowego. Przy zakładzie istniał obóz jeńców radzieckich, którzy pracowali w najtrudniejszych warunkach.

1 V

Ustroń został wyzwolony. Zbiegło się to wydarzenie z obchodami Święta Pracy. W godzinach popołudniowych na rynku zebrała się miejscowa ludność. Do niej dołączyli żołnierze radzieccy i schodzący z gór partyzanci. Po przemówieniach grupa robotników "Kuźni" zdecydowała, że na drugi dzień przybędą do zakładu. Nazajutrz przybyli do fabryki, aby ją zabezpieczyć. Zastali "Kuźnię" zniszczoną i zdemontowaną. Niemcy już od połowy kwietnia wywozili maszyny i cenniejsze akta. Maszyny, których nie zdążyli wywieźć były uszkodzone. Mimo tych trudności starano się jak najszybciej uruchomić produkcję. Wiele pasów transmisyjnych i ważnych części maszyn robotnicy przechowali w domach. W magazynach pozostał zapas surowca. Podstawową trudnością był brak węgla a regularne dostawy uniemożliwił zniszczony tabor kolejowy. Nie było także wykwalifikowanych robotników, wielu przedwojennych fachowców pochłonęła wojna. Poza tym brak było wytycznych co do produkcji i zamówień. Jednak dzięki zaangażowaniu wszystkich robotników i pracy po 10 i więcej godzin dziennie produkcję uruchomiono już 15 V. Początkowo wytwarzano narzędzia dla miejscowej ludności: młotki, przecinaki, osie wozowe i blachy do pługów. W maju zatrudniano tylko 50 robotników, bo niewiele maszyn było uruchomionych. Chętnych do pracy było o wiele więcej. Nieraz miesiąc i dłużej ludzie chodzili pod bramę zakładu, zamim zostali przyjęci. Aby jak najszybciej uruchomić produkcję w całym zakładzie, we własnym zakresie robotnicy

remontowali maszyny i uzupełniali brakujące części.

Dla ochrony zakładu zorganizowano Straż Fabryczną - 7 osób. Tymczasowym kierownikiem został inż. Kossowski. 10 V wrócił do Ustronia mgr inż. Jan Jarocki. Pracował w zakładzie najpierw jako kierownik, a od 1935r. dyrektor techniczny. Jego niezaprzeczalną zasługą było wprowadzenie w zakładzie wielu innowacji i usprawnień technicznych.

Do 1941r. zakład należał do firmy austriackiej i w związku z tym używano języka niemieckiego w korespondencji i rozmowach z przełożonymi. Dyr. Jarocki był pierwszym Polakiem na tym stanowisku i dzięki niemu zaczęto wprowadzać w zakładzie. Starsi robotnicy pamiętają, że dyrektor był bardzo bezpośredni, pierwszy podawał im rękę, można było zwrócić się do niego ze wszystkimi problemami. Robotnicy darzyli go szacunkiem i zaufaniem.

Po wojnie został przez załogę przyjęty bardzo serdecznie.

16 V 1945r. Zjednoczenie Przemysłu Metalowego mianowało kierownikiem zakładu, a później dyrektorem J. Jarockiego.

30 V na organizacyjnym zebraniu Rady Zakładowej wybrano przewodniczącego i skład pierwszej Rady przedstawiał się następująco:

Jan Bukowczan - przewodniczący	-	członek	PPS
Adolf Palowicz - zastępca	-	"	"
Wiktor Wantuła - sekretarz	-	"	"
Karol Smiłowski - członek	-	"	"

Andrzej Pilch	-	członek	-	PPS
Karol Łamacz	-	"		"
Paweł Błaszczyk	-	"		"
Władysław Kluzik	-	"		"
Bonifacy Górniok	-	"		"
Józef Stec	-	"		"
Paweł Stec	-	"		"
Józef Gogółka	-	"		"
Augustyn Somer	-	"		"
Józef Paszek	-	"		"
Gustaw Szarzec	-	"	-	PPR

W tym trudnym okresie dla całej wyniszczonej wojną gospodarki polskiej i ustroniska "Kuznia" borykała się z wieloma problemami. Najtrudniejsze zadania stały przed Radą Zakładową. Wiele spraw zależało od inicjatywy i osobistego zaangażowania jej członków. Na początku były to przede wszystkim kłopoty aprowizacyjne. Przez kilka miesięcy robotnicy nie otrzymywali zarobków. Organizowano dostawy artykułów żywnościowych, po które wysyłano ciężarówki nawet do środkowej Polski, oraz odzieży i butów.

Na początku września 1945r. oddano do użytku pierwszą zakładową stołówkę w starym fabrycznym baraku. Posiłek składał się z 1/2l zupy i chleba. W połowie tego miesiąca uruchomiono ambulatorium zakładowe i przyjęto lekarza zakładowego.

Zorganizowano też szatnie i natryski dla pracowników na terenie zakładu.

Bardzo trudna była sytuacja mieszkaniowa. Nieraz kilka osób mieszkało w jednym pomieszczeniu. Już w 1945r. rozpoczęto remont mieszkań dla załogi. Do 1950r. wyremontowano ponad 300 mieszkań. Pod koniec lat czterdziestych "Kuźnia" rozpoczęła budowę bloków dla swoich pracowników. Do końca lat sześćdziesiątych oddano do użytku 105 mieszkań tj. 312 izb. Mieszczą się one przy ul. Partyzantów / 3 budynki, 36 mieszkań/, przy ul. Cieszyńskiej /3 budynki-36 mieszkań /, przy ul. Spółdzielczej /1 budynek - 12 mieszkań/, przy ul. 22 Lipca 21 /1 budynek - 12 mieszkań/, przy ul. 22 Lipca 36a/ 1 budynek - 9 mieszkań/. Poza tym zorganizowano pomoc finansową dla członków spółdzielni mieszkaniowej, do lat sześćdziesiątych udzielono bezzwrotnej pożyczki na kwotę 7 mln 600tys. zł

Mimo wielu problemów produkcyjnych i socjalnych od 1945r. wiele uwagi poświęcono szkolnictwu. Już w 1938r. dzięki inicjatywie dyr. Jarockiego utworzono jednoroczny zakładowy kurs dzienny. We wrześniu 1945r. utworzono pierwszą klasę 3-letniego gimnazjum w starym poniemieckim baraku na terenie zakładu. Nauczycielami zawodu byli doświadczeni robotnicy "Kuźni".

87

Dopiero rok 1946/47 rozpoczęto z pełną obsadą nauczycielską i programem nauczania opracowanym przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu. W 1947 roku rozpoczęto przebudowę starego budynku odlewni z końca XVIII w., który przeznaczono na budynek szkolny. Stary fabryczny budynek przebudowano, podwyższono o 1 piętro i część przeznaczono na sale lekcyjne a część na warsztaty szkolne, które w maszyny wyposażył zakład. Gotowy budynek oddano do użytku w 1950 r. W tym samym roku "Kuźnia otrzymała zezwolenie na otwarcie Technikum Kuźniczego w Ustroniu. Dyrektorem technikum i utworzonej szkoły zawodowej został mgr Alojzy Waszek, który pracował w szkole od jej początków w 1945 r. Na decyzji utworzenia technikum w Ustroniu zaważyły długoletnie tradycje kuźnicze tego ośrodka oraz stałe zapotrzebowanie na technologów kuźnictwa. Decyzja otwarcia szkoły średniej miała znaczenie nie tylko dla zakładu, ale i całego środowiska, ponieważ podnosiła rangę tego małego miasteczka.

W latach 1945 - 47 sytuacja własnościowa zakładu nie była jeszcze prawnie zatwierdzona. Zakład używał nazwy Towarzystwo akcyjne dla fabrykacji śrub i wyrobów kutych Brevillier Ska i A. Urban Synowie. Pod zarządem państwowym. Były właściciel kilkakrotnie rościł pretensje do własności "Kuźni," na co zakłaga reagowała manifestacjami i protestami.

W 1947 r. Zjednoczenie Przemysłu Motoryzacyjnego nadało zakładowi nazwę Polskie Zakłady Kuzienne. Przedsiębiorstwo państwowe wyodrębnione - zakład nr 1 w Ustroniu

i Fabryka dla przemysłu kolejowego z-d nr 2 - Katowice ul. Floriana 7. Siedziba tych przedsiębiorstw znajdowała się w Ustroniu.

"Kuznia" została przejęta na własność państwa na podstawie orzeczenia ministra nr 23 z dnia 19 lutego 1948r.

W protokole zdawczo - odbiorczym z 19 marca 1949r. stwierdzono, że "...same budynki produkcyjne i pomocnicze są przestarzałe, konstrukcje dachów drewniane, kryte papą. Ogólne zużycie bardzo duże i całe przedsiębiorstwo wymaga przebudowy. To samo jest z maszynami, urządzeniami produkcyjnymi i pomocniczymi, gdyż okupant prowadząc gospodarkę rabunkową nie przeprowadzał żadnych poważnych inwestycji, przeciwnie opuszczając fabrykę wywiózł wiele wartościowych maszyn i prawie wszystkie prasy, chcąc przeszkodzić w uruchomieniu fabryki. Od działań wojennych bezpośrednio przedsiębiorstwo prawie że nie ucierpiało!"

W latach 1945 - 47 zakład nie tylko likwidował zniszczenia, ale i modernizował się. Na początku 1946r. uruchomione były wszystkie działy i zatrudniano około 1000 osób. Nadal produkowano części do maszyn rolniczych, do taboru kolejowego, narzędzia ślusarskie. Coraz większą rolę odgrywały w produkcji odkuwki motoryzacyjne.

W "Kuźni" wykonano prototyp polskiego motocykla "Sokół 125". Montaż rozpoczął się w październiku 1946r. a na początku marca 1947r. uruchomiono pierwszy motor.

W 1948r. istniały następujące oddziały produkcyjne :obcinarnia,kuźnia mechaniczna i parowa,warsztat mechaniczny i narzędziownia,hartownia,odlewnia,ślusarnia,piaskownia,oddział remontowy i stolarnia. Poza tym zakład posiadał urządzenia pomocnicze : magazyny stali,materiałów pomocniczych,mat.odlewniczych i wyrobów gotowych,urządzenia przeładunkowe,urządzenia socjalne / Łazienię fabryczną oraz stołówkę na 200 osób z kuchnią / i garaże samochodowe.

Zaopatrzenie zakładu w urządzenia przeładunkowe i transportowe było bardzo słabe.

Większość przeładunków odbywała się ręcznie,co podnosiło znacznie koszty produkcji.

Już w 1947roku rozpoczęto budowę nowej hali mechanicznej.We własnym zakresie wykonano projekt wstępny,wybudowano halę oraz skonstruowano prasy i młoty deskowe.

Budowę hali mechanicznej zakończono 30 kwietnia 1950r. Ta ważna inwestycja zapoczątkowała przebudowę "Kuźni",stopniowe wyburzanie hal o drewnianej konstrukcji i starych baraków.

16 stycznia 1950r. odbyła się w zakładzie pierwsza narada z udziałem przedstawicieli Centralnego Zarządu Przemysłu Motoryzacyjnego w sprawie założeń związanych z projek-

tem rozbudowy zakładu. Projekt wstępny rozbudowy opracował zespół pracowników pod kierunkiem dyrektora Jarockiego. W tym samym roku rozpoczęto budowę przychodni zakładowej.

Od 1949r. wzrastały systematycznie wydatki na inwestycje. W 1946r. wynosiły 1,6 mln zł, a w 49r. wzrosły do 3,8 mln zł.

Prace nad przebudową "Kuźni" utrudniło kilka nieprzewidzianych wydarzeń.

6 marca 1948r. zapalił się dach na kuźni parowej i mimo energicznej akcji straży pożarnej i samych robotników hala została zniszczona. Po ugaszeniu pożaru i uprzątnięciu szkód robotnicy pracowali dalej. Brygada remontowa rozpoczęła odbudowę "Kuźni", ale szybkie ukończenie prac uniemożliwił huragan, który 2 stycznia 1949r. zawalił północną ścianę odbudowującej się hali. Mimo mrozu kowale pracowali nadal pod przewidywanym zadaszaniem. Budowę hali zakończono w rok później.

W związku z imponującymi planami odbudowy i rozbudowy przemysłu jakie stawiało sobie państwo polskie konieczny był zwiększony wysiłek wszystkich pracujących. Przejawem tego było współzawodnictwo pracy. Zakłady Kuźnicze w Ustroniu włączyły się do ogólnopolskiego współzawodnictwa pracy na początku kwietnia 1948r. Obejmowało ono wszystkie wydziały produkcyjne - łącznie około 300 osób. Przy Radzie Zakładowej powołano Komisję

Współzawodnictwa Pracy. Już w tym samym miesiącu wielu pracowników przekraczało swoje normy nawet o 100 % np. Stefan Mamrowicz wykonał o 112% większą produkcję, Bonifacy Górniok o 70%. W maju tego roku Gustaw Sikora przekroczył normę o 133% a Gustaw Mitrega o 127%. Takich przykładów można podać o wiele więcej. Przy tych imponujących wynikach produkcyjnych należy zaznaczyć, że przeciętna norma dzienna wykonywana przez robotnika w pierwszych latach po wojnie była niska. Pracowano nieraz na starych, zużytych maszynach a wszelkie usprawnienia techniczne dopiero co wprowadzono w życie. Poza tym nie wszyscy od razu byli przekonani, że dobra, wydajna praca przyczyni się do polepszenia ich własnego życia. Na początku lat pięćdziesiątych współzawodnictwo pracy w "Kuzni" obejmowało coraz to więcej osób. W sprawozdaniach organizacji partyjnej i młodzieżowej z 1951r. zanotowano, że objęło ono 60% załogi. Duże osiągnięcia miała zakładowa organizacja ZMP dzięki której w pierwszej połowie lat pięćdziesiątych istniało w zakładzie 12 brygad współzawodnictwa młodzieżowego. Wykonywały one średnio 130% normy. Zobowiązania te dotyczyły nie tylko wyprodukowania większej ilości towaru niż zaplanowano, ale także obniżenia kosztów produkcji, oszczędzania surowców i maszyn. Aby upowszechnić dobrą, solidną pracę popularyzowano sylwetki przodowników pracy poprzez zakładową radiowęzeł i umieszczanie w zakładzie plansz i błyskawic.

Ruch współzawodnictwa pracy wzrastał się przed kampaniami politycznymi, z okazji ważnych wydarzeń i rocznic państwowych. Na zebraniu Rady Zakładowej z 18 listopada 1948r.

dla upamiętnienia Kongresu Zjednoczeniowego podjęto rezolucję o dodatkowej, ponadplanowej produkcji. Obejmowała ona:

- sprzętka wagonowe T 27 dla zakładów ostrowieckich, celem umożliwienia im wykonania 500 węglares
- 100 wałów wykorbionych o wadze około 16 t do ciągników Technicznej Obsługi Rolnictwa.

Ogólny plan przekroczono w 1948r. o 15%. 31 grudnia 1948 roku minister przemysłu i handlu Hilary Minc przyznał nagrody dla najlepszych zakładów produkcyjnych. W ten sposób została wyróżniona również "Kuźnia Ustroń".

Jeszcze w 1948r. załoga zobowiązała się wykonać cały plan 3-letni do 15 września 1949r. i wozła wszystkie fabryki należące do Centralnego Związku Przemysłu Motoryzacyjnego.

do przedterminowego wykonania planu. "Kuźnia" plan 3 - letni wykonała wcześniej niż przewidywano, bo już 27 czerwca 1949r.

W latach pięćdziesiątych propagowano akcję wynalazczości i podobnie jak w innych zakładach utworzono w "Kuźni" Klub Techniki i Racjonalizacji, który wspólnie z kołem SLMF opracowywał jednodniówkę, między innymi z okazji "Wieczoru Racjonalizatorskiego" który odbył się 9 listopada 1953r.

W ramach współzawodnictwa międzyzakładowego wśród 17 przedsiębiorstw Zjednoczenia Przemysłu Motoryzacyjnego "Kuźnia" była wiele razy w czołówce.

W latach 1950 - 1955 "Kuznia zdobyła sześć razy na dwadzieścia możliwych pierwsze miejsce i sztandar przechodni, oraz kilkakrotnie miejsce drugie i trzecie.

Zakłaga włączyła się także do akcji oszczędnościowej.

W 1950r. powołano Komisję Oszczędnościową, a w 1953 pracownicy zakładu wystąpili z apelem produkcji z odpadów. Dzięki tej akcji zakład zaoszczędził wiele cennego surowca i dostarczył dodatkowej produkcji.

Na przełomie lat czterdziestych i pięćdziesiątych zakład intensywnie rozbudowywano. Jedną z największych inwestycji była gazyfikacja "Kuzni". Hale wyposażono w nowoczesne piece gazownicze i poprowadzono gaz z Dębowca. Pierwszą odkuwkę nagrzaną w piecu gazowniczym wykonano 17 kwietnia 1950r. Oprócz unowocześnień w procesie technologicznym rozbudowywano nadal zakład, wyburzając jednocześnie stare baraki. W 1952r. uruchomiono nową spalnię, a w 1953r. halę głównego montażu i transformatorownię.

W 1954r. oddano do użytku nową stołówkę, która składała się z dwóch dużych, estetycznie urządzonych pomieszczeń oraz zaplecza.

Robotnicy od początku pracowali na trzy zmiany, wielu mieszkało w miejscowościach oddalonych o kilkanaście kilometrów od zakładu np. w Koniakowie lub Jaworzynce, co powodowało stratę 1,5 - 2,5 godziny na dojazd. Dojazd PKS był szczególnie utrudniony podczas trudnych warunków atmosferycznych zimą. Aby skrócić czas dojazdu do pracy zorganizowano

od 1953r. przewóz pracowników do "Kuźni" samochodami ciężarowymi, a od 1955r. autobusem. Najpierw dowożono załogę z miejscowości najbardziej oddalonych, potem stopniowo zwiększono ilość tras.

Od 1945 roku mimo wielu trudności aprowizacyjnych i produkcyjnych załoga aktywnie włączyła się do organizowania życia kulturalnego. W starym baraku zorganizowane świetlice zakładową. Pierwszym jej kierownikiem był Karol Bojda, następnym Oswald Szczurek, który przyczynił się do przeklasyfikowania świetlicy w 1954r. na Klub Fabryczny. Następnym kierownikiem był do 1960r. Jan Krzek. Zarząd klubu składał się z 6 osób. Najaktywniejszymi działaczami klubu w latach czterdziestych i pięćdziesiątych byli: Tadeusz Kubica, długoletni przewodniczący Rady Klubu, oraz Halina Kojma kierowniczka biblioteki.

Początkowo w jednym drewnianym baraku umieszczono bibliotekę i pracownię modelarską. Z czasem najmował od zboru ewangelickiego salę widowiskową w domu zbierowym tzw. "Prażakówce". W klubie działały w latach pięćdziesiątych chór "Meniuszko", który liczył 70 członków, zespół dramatyczny, zespoły taneczne dla dzieci i młodzieży, sekcja modelarzy, szachistów, mandelinistów i gimnastyczna. Klub był organizatorem wielu imprez artystycznych w których brały nieraz udział te zespoły

Na początku lat sześćdziesiątych barak Klubu został umieszczony przy "Prażakówce". W baraku znajdowała się salka prób dla zespołów artystycznych, pracownia modelarzy lotnictwa oraz pomieszczenie dla kierownika. W "Prażakówce" wynajmowano salę widowiskową oraz pomieszczenie na bibliotekę, która istniała początkowo bez czytelni i zajmowała 16 m². Książki wydawano przez okienko. Czytelnię na 30 miejsc uruchomiono pod koniec 1960r. W 1963r. zakład wyposażył Klub w telewizor, epidiaskop, projektor filmowy i nowe krzesła do sali widowiskowej.

W 1966 roku wykupiono od zboru ewangelickiego cały budynek. Oprócz istniejących już pomieszczeń klub uzyskał pokoje na biura i pracownię plastyczną.

W 1967r. przystąpiono do remontu budynku. Prace murarskie, stolarskie i wykończeniowe wykonywali robotnicy zakładu z materiałów fabrycznych.

Remont zakończono na przełomie lat 1970 - 71. W placówce uzyskano nowe pomieszczenia m.in. salę wystawową, kinową, klubową, salę gier. Kierownikiem Klubu był od 1960 do 1977r.

Jan Nowak. Ten dziesięcioletni kierownik Klubu był bardzo zaangażowany w pracę kulturalno-oświatową, w placówce którą kierował organizował wiele imprez artystycznych: spektakle teatralne, wystawy malarskie, recitale piosenkarskie. Na wielu akademiach organizowanych przez "Kuźnię" występowały zespoły działające przy Klubie. W 1967 roku przemianowano Klub Fabryczny na Zakładowy Dom Kultury "Kuźnik".

Wojewódzka Komisja Związków Zawodowych uznała tą decyzję po remoncie budynku i zwiększeniu powierzchni na działalność kulturalno - oświatową - w 1971r.

Oprócz kłopotów lokalowych i finansowych Dom Kultury posiadał wiele problemów kadrowych. Do 1972r. zatrudniał tylko kierownika, bibliotekarkę i sprzątaczkę. Dopiero w tym roku zakład zgodził się na zwiększenie limitu etatów i przyjęte na stanowisko instruktora k - o dyrygenta orkiestry dętej B. Midera. Od 1965r. przyjęte do biblioteki najpierw na 1/4, a potem na 1/2 etatu Katarzynę Krop, a od 1975r. Annę Guzmar.

Poza tym zatrudniano instruktorów godzinowych do prowadzenia zespołów artystycznych i kół zainteresowań.

Obecnie kierownikiem ZDK "Kuźnik" jest Jan Keenig. Placówka zatrudnia trzech pracowników etatowych /poza tym 2 pracowników biblioteki/ i 10 godzinowych.

ZDK służy nie tylko pracownikom zakładu, ale i mieszkańcom całego miasta, ponieważ w mieście nie ma miejskiego domu kultury. Co miesiąc odbywają się w nim : co najmniej jeden spektakl teatralny, recital lub występ kabaretowy, wystawy malarskie oraz wszelkie akademie zakładowe lub miejskie. Na wyróżnienie zasługują zespół taneczny dziecięcy, sekcja modelarzy, klub fotograficzny "Amator". Popularnością cieszą się także organizowane co roku kursy języków obcych.

Oprócz działalności kulturalno - oświatowej zakład może także poszczycić się wieloma osiągnięciami sportowymi, które ułatwiły urzędnicy sportowe wydruwane we własnym zakresie przez załogę zakładu.

W 1951 roku dzięki staraniom zakładowego klubu sportowego wybudowane pierwszą skocznię i wyciąg narciarski pod Czantorią, a w 1958r. 3 skocznie i wyciąg narciarski na Równi-
cę.

W latach 1952 - 1955 wybudowane stadion sportowy. Całą inwestycję finansowała "Kuznia", wiele prac wykonywali jej pracownicy. Młodzież organizacji zakładowej ZMP także aktywnie włączyła się do prac przy budowie zakładowego stadionu.

Jest to do dzisiaj jedyny stadion w mieście i korzysta z niego nie tylko klub sportowy, ale i młodzież szkolna.

Powracając do spraw produkcyjnych "Kuzni", należy podkreślić że był to jedyny duży zakład w Polsce, który produkował edkuwki moteryzacyjne. Dopiero pod koniec lat pięćdziesiątych wybudowane przy FSC w Lublinie kuznię dla potrzeb moteryzacyjnych.

Mimo że produkcja ustrońskiej "Kuzni" nadal wzrastała. Jej wartość w 1960r. planowane na 186 mln zł, przekroczoną tą sumę o 6 mln. Produkcja w latach 1960 - 63 wynosiła około 30 tys. ton edkuwek rocznie.

W pierwsze-j połowie lat sześćdziesiątych asertyment wyrobów dechodził do 100 szt. były to wszelkie edkuwki moteryzacyjne, oraz dla rolnictwa, górnictwa i transportu.

Wartość produkcji na eksport wynosiła:

w 1959r. -----9,5 mln zł	Głównymi odbiercami były: NRD, Albania, CSRS,
w 1960r. -----25mln zł	Bułgaria, Jugosławia, Egipt, Kuba, Szwecja, Turcja,
w 1961r. -----41 mln zł	Abisynia.

Zaprzeczanie na edkuwki moteryzacyjne było coraz większe i należało jeszcze bardziej zwiększyć produkcję a do tego konieczna była rezbudowa zakładu.

Aby nie zatracać uzdrowiskowego i wypoczynkowego charakteru miasta Ustronia postanowiono nie rezbudowywać zakładu, ale wybudować nowy w pobliskim Skoczewie.

Na decyzji tej zaważyły następujące czynniki:

- nowa kuznia będzie bliska Ustronia, można szybko i elastycznie eddziaływać w zakresie wykonawstwa zadań produkcyjnych
- podstawowym surowcem są wyroby hutnicze, a większość hut położona jest w GOP, więc niedaleki transport
- na miejscu zabezpieczenie w gaz ziemny i wodę
- wykorzystuje się bogate doświadczenie załogi i tradycje kuźnictwa w Ustroniu

W 1970 roku oba zakłady włączone do Wytwórni Sprzętu Mechanicznego "POLMO";
 a w 1972 r. do Fabryki Samechodów Małolitrażowych jako Zakłady Kuźnicze FSM
 z siedzibą w Skoczowie.

Uchwałą Rady Państwa z 13 grudnia 1972 r. w dwusetną rocznicę powstania
 za wybitne osiągnięcia w dziedzinie polskiego kuziectwa oraz wkład załogi w walkę
 o społeczne i narodowe wyzwolenie, odznaczone orderem Sztandaru Pracy I Klasy Zakład
 "Kuźnia Ustrzeń" w Ustroniu.

W 1972 roku otwarto Salę Tradycji i Perspektyw przy "Kuźni" w związku z uroczys-
 tymi obchodami 200-lecia zakładu. Zgromadzone w niej stare dokumenty
 / najstarsza kopia z 1771r., oryginał z II poł.XIXw./, plany/najstarszy z I poł.XIXw./
 rysunki konstrukcyjne, medale, oraz medale maszyna - łożków i pras ed najstarszych na nap-
 ęd wodny po najbardziej nowoczesne.

Najnowsze informacje o Zakładach Kuźniczych FSM z 1980 roku

- ogólna ilość pracowników - ogółem 3061 pracowników z tego w "Kuźni Ustrzeń" 1683
 / 220 umysłowych, 1463 fizycznych /
- ogólna produkcja - "Kuźnia Ustrzeń" - 35,5 tys.ton

W Y K A Z D Y R E K T O R Ó W
K U Z N I U S T R O N

- 1945 - 1950 - Jan Jarecki /1935-39 - vice dyrektor, 1950-59 Gł.Inżynier /
- 1956 - 1952 - Paweł Wiesner
- 1952 - 1958 - Rudolf Tureń
- 1958 - 1964 - Karel Bertliczek
- 1964 - 1968 - Tadeusz Czyżyk
- 1968 - 1970 - Mieczysław Michalski
- 1970 - 1970 - Jerzy Pustówka
- 1970 - 1972 - Jan Zieliński
- 1972 - 1977 - Jan Pedźerski
- 1977 - 1980 - Lech Piechula
- 1980 - Rudolf Michalik
- 1980 - Józef Kotaczyk

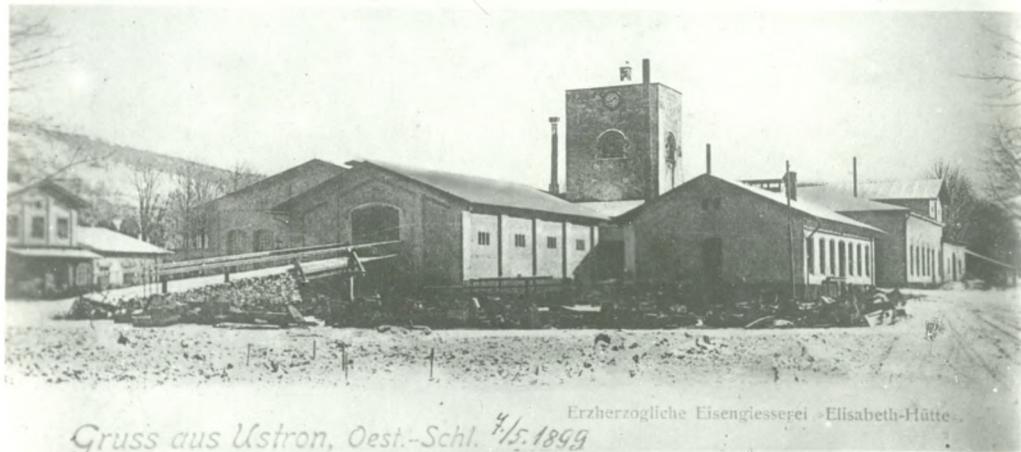


Herb ALBRECHTA KAZIMIERZA,

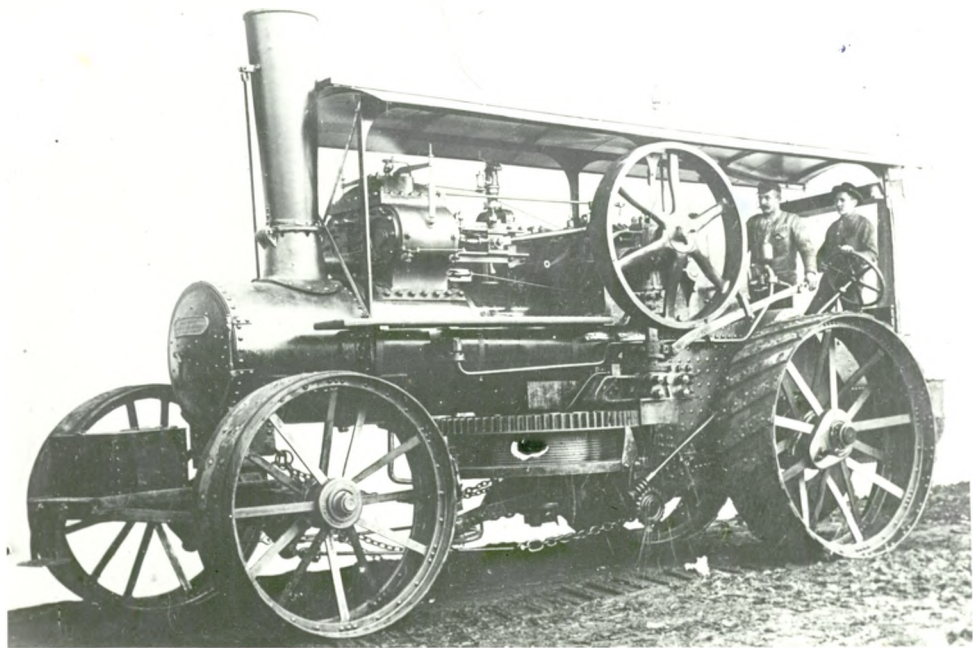
* 1738 + 1822

księcia sasko-cieszyńskiego,
 królewicza Polski i Litwy,
 syna króla polskiego
 AUGUSTA III,
 twórcy przemysłu hutniczego
 na Śląsku Cieszyńskim.

Tablica pamiątkowa znajdująca się
 na najstarszym budynku "Kuźni".
 Obecnie mieści się w nim magazyn.
 Tablice i herby, które znajdowały się
 na innych budynkach zachowano dla
 przyszłego zakładowego muzeum.
 Są to cenne eksponaty z przełomu
 XVIII i XIXw.



Huta "Elżbieta" w Ustroniu - zdjęcie z 1899 roku.

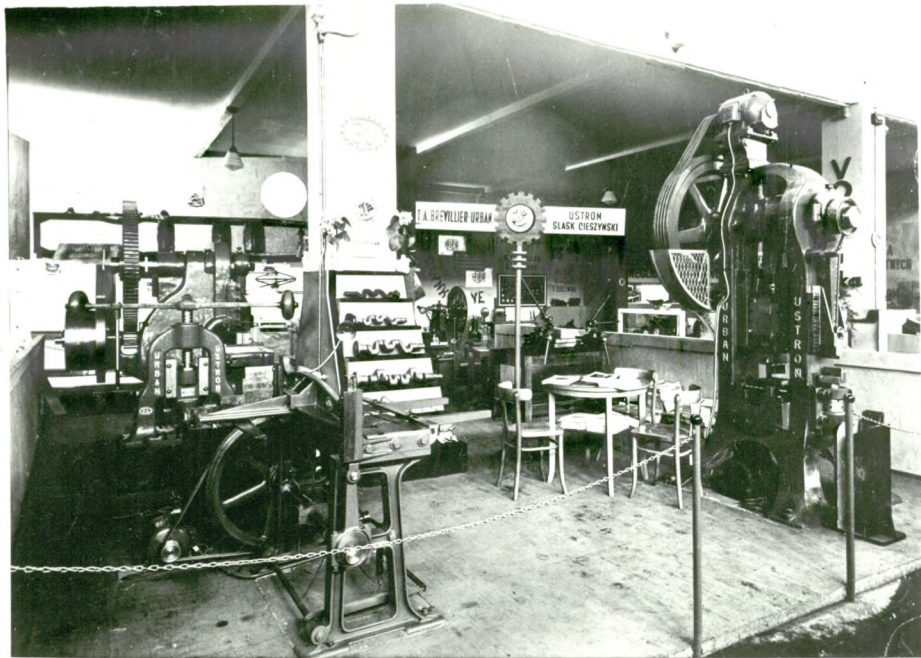


Plug parowy wyprodukowany ustreńskiej Fabryce Maszyn w II połowie XIX wieku
Była to pierwsza tego typu maszyna wykonana w Polsce. Stosowane ją także na ziemiach
czeskich i węgierskich.



Fotografia obrazu przedstawiającego "Kuznię" w 1928 roku.

Oryginał znajduje się obecnie w Sali Tradycji i Perspektyw Zakładów Kuźniczych
w Ustroniu /Zakł. Dem Kultury/



Wystawa wyrobów firmy Brevillier - Urban na targach poznańskich w 1938 roku
Produkcja ustronńskiego zakładu zyskała sobie tam duże uznanie.



Przekazanie dwóch karabinów maszynowych przez załogę "Kuźni" Wojsku Polskiemu
w 1938 roku

piątek, 14. I. 1949r.

MINISTER MINC dziękuje

1948 r.

Zaloga zakładów kuźniczych
w Ustroniu „Kuźnia-Ustroń”
otrzymała telegram następują-
cej treści:

„Kuźnia, Ustroń”
Zakład Nr 1 Ustroń

Dziękuję wszystkim praco-
wnikom zakł. Kuźnia-Ustroń

za przedterminowe wykona-
nie planu na rok 1948.

Życzę całej załodze dal-
szego powodzenia w roku
1949 w — pracy przy budo-
wie szczęśliwej przyszłości
Polski socjalistycznej.

Minister Przem. i Handlu
(—) Hilary Minc

Informacja z "Trybuny Robotniczej" / 14 I 1949r./ o otrzymaniu przez "Kuźnię" telegramu
od ministra Hilarego Minca z okazji przedterminowego wykonania planu za 1948r.



Zobranie Komisji Współzawodnictwa Pracy w 1951 roku



Montaż kotła parowe - powietrznego w ustreńskiej "Kuzni"
lata pięćdziesiąte



W latach 50. i 60. transport odkuwek odbywał się za pomocą wózków przedstawionych na ilustracji. Obecnie transportuje się odkuwki z hal za pomocą zautomatyzowanych pojazdów akumulatorowych.



Zebrań Komisji Współzawodnictwa Pracy z okazji wręczenia "Kuchni Ustroń"
sztandaru przechodni w 1952r.



Uroczysta zakładowa akademia i przekazanie sztandaru przechodniego za zajęcie pierwszego miejsca wśród 17 przedsiębiorstw Zjednoczenia Przemysłu Motoryzacyjnego w czerwcu 1953r.



Budowa nowej kuźni w Skoczowie - lata sześćdziesiąte.



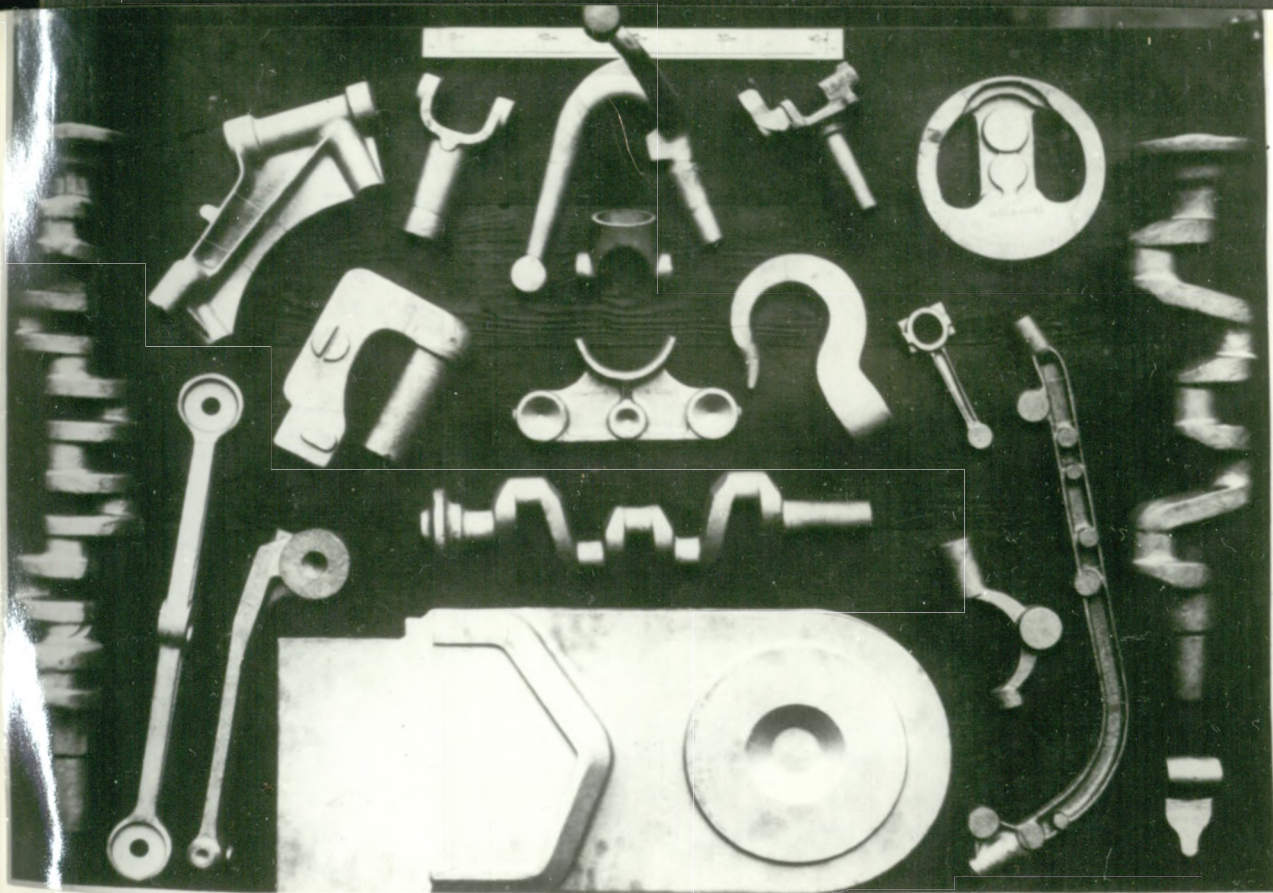
Orkiestra dęta Zakładów Kuźniczych FSM w Ustreniu z dyrygentem Bolesławem Miderem podczas koncertu 1 - Maja przed "Prażakówką" w 1963 roku



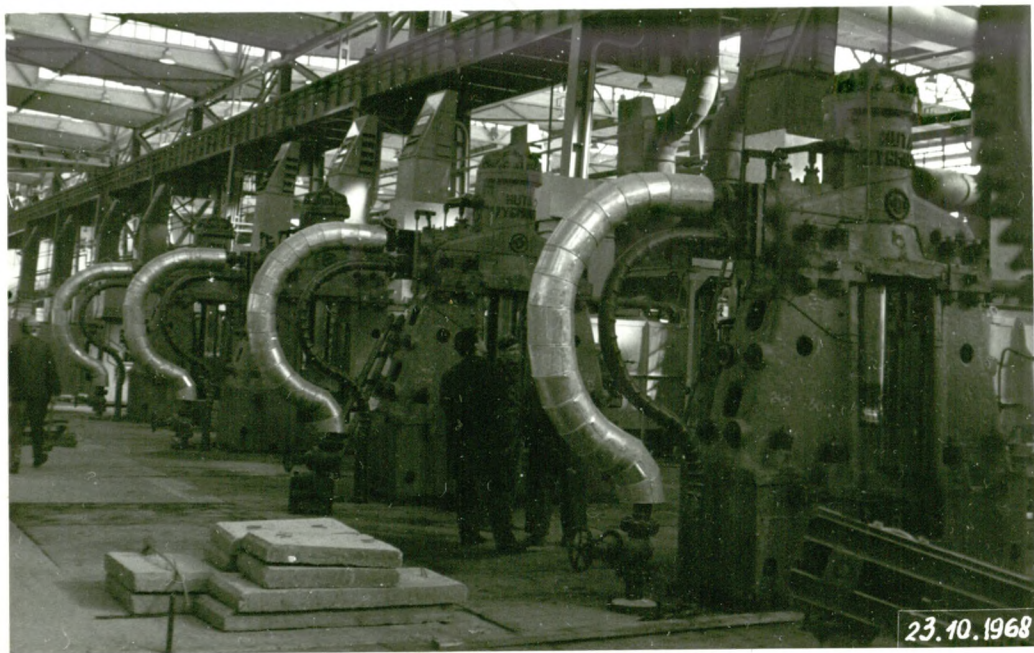
Stary budynek z okresu międzywojennego w którym do połowy lat sześćdziesiątych istniała wytwórnia zakładowa. Obecnie budynek nie istnieje.



Budowa nowej hali Osprzętu w ustronieńskiej "Kuzni" - 1968 rok



Odkuwki produkowane w ustrońskiej "Kuźni" w latach powojennych. Podstawowa produkcja to odkuwki motoryzacyjne, ale asortyment produkcji jest o wiele szerszy, min. odkuwki dla górnictwa, transportu i wielu innych urządzeń przemysłowych.



Widok hali w "Kuzni" w Skoczowie, - 23 października 1968 roku - przed
oficjalnym otwarciem zakładu



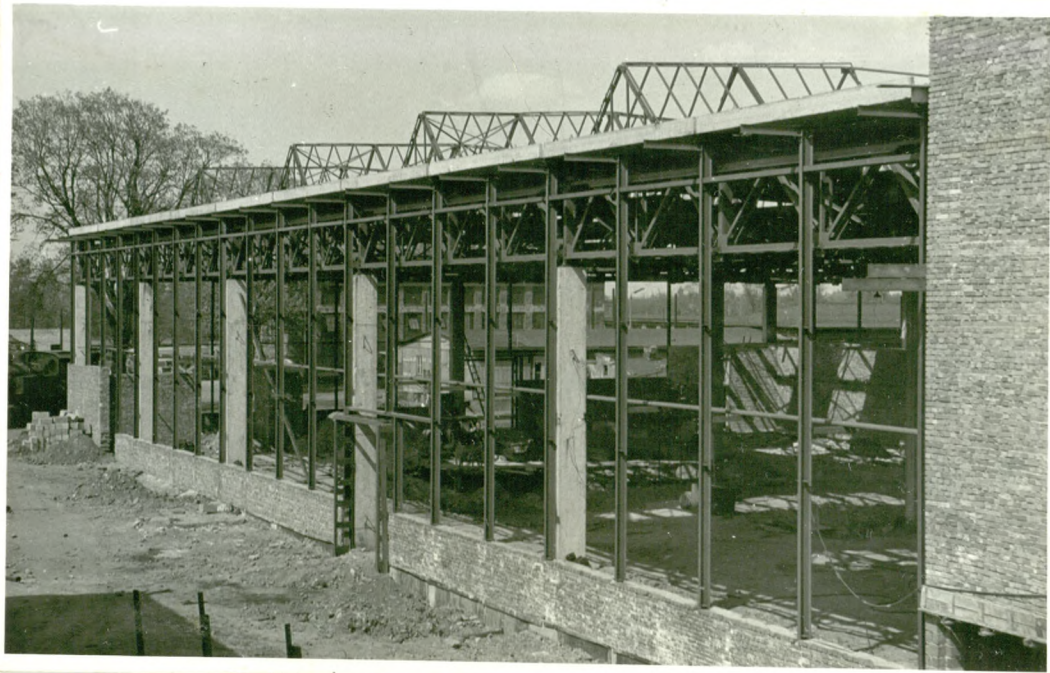
Uroczyste otwarcie nowoczesnej kuźni w Skoczewie. Otwarcia dekanat I sekretarz KW. PZPR w Katowicach Edward Giersek - 2 listopada 1968 roku.



Widek na Starą Kotłownię i starą Kuźnię od strony stawu - zdjęcie z 1970r.
Istnieją w mieście trzy takie stawy pochodzące z II połowy X V I I I wieku.
Spiętrzona woda tych zbiorników służyła wtedy do napędzania młotów w kuźniach.



Uroczystości z okazji obchodów 65 - lecia istnienia zakładowej straży pożarnej w 1972 roku. Przekazanie sztandaru oddziałowi zakładowemu.



Budowa nowej hali osprzętu. Nową, dużą halę wraz z biurami oddano do użytku na początku lat siedemdziesiątych.



Budynek Zakładowego Domu Kultury "Kuznia" w Ustroniu

Dom został wybudowany w 1929r. z inicjatywy Związku Młodzieży Ewangelickiej.

Wykupiony od zberu ewangelickiego w 1966r.

44

45

46

Zaproszenie

Zaproszenie na wystawę malarstwa - druk podobnych zaproszeń Zakładowy Dom Kultury organizuje na każdą wystawę.

ZAKŁADOWY DOM KULTURY FSM „KUŹNIK”
ZAKŁADOWY OŚRODEK KULTURY SKOCZÓW

zaprasza na

WYSTAWĘ MALARSTWA Haliny Duczmal-Pacowskiej

Otwarcie wystawy w dniu 21 stycznia 1979 r.,
godz. 10,00
Galeria ZDK „Kuźnik” — Ustroń

Otwarcie wystawy w dniu lutego 1979 r.,
godz. 10,00
Sala wystawowa Ośrodka Kultury w Skoczowie

Zaproszenie na wystawę malarstwa - druk podobnych zaproszeń Zakładowy Dom Kultury
organizuje na każdą wystawę.

ZAKŁADOWY DOM KULTURY FSM
"KUŹNIK" W USTRONIU

IGNACY BIENIEK
JAN GRABOWSKI

MALARSTWO

KWIECIEŃ 1979
GALERIA ZDK
"KUŹNIK"

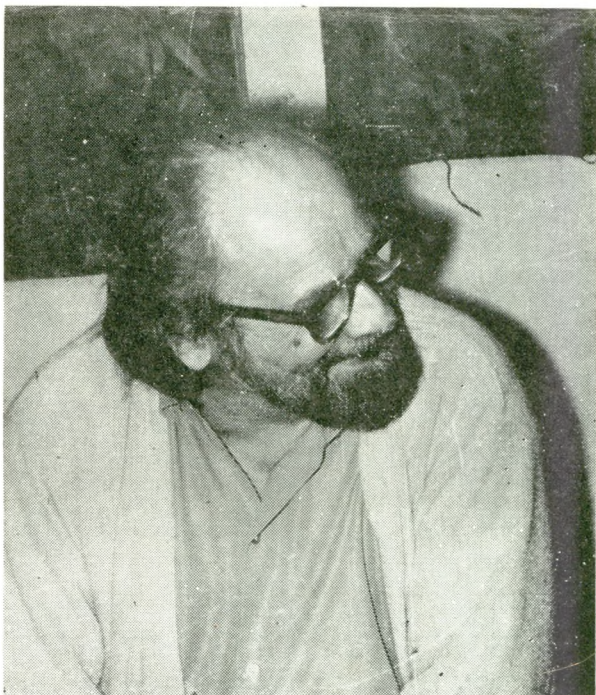
Katalog na wystawę malarstwa. Na każdy wernisaż ZDK przygotowuje podobne
informatory.



„Cień” — I. Bieniek

IGNACY BIENIEK

Urodził się w Bystrej k/Bielska-Białej w 1925 roku. Studiował w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie w latach 1946—1951. Był uczniem profesorów: Z. Radnickiego, J. Fedkowicza, H. Gotliba i Z. Pronaszki. Od 1960 roku pracuje jako plastyk w przemyśle włókienniczym. Jest członkiem grupy artystycznej „Beskid”. Uprawia malarstwo sztalugowe, grafikę oraz malarstwo ścienne. Prace jego znajdują się w zbiorach Min. Kul. i Szt. oraz w licznych muzeach i zbiorach prywatnych. Wydał m.in. cechy grafik „Szczyrk w cynkografii Ignacego Bieńka” — 1966 r. Ważniejsze wystawy: Polskie Dzieło Plastyczne 1953, Sympozjum „Złotego Grona” w Zielonej Górze, Ogólnopolskie Wystawy Malarstwa „Bielska jesień” w latach 1963—1972, Wystawy ZPAP w Zielonej Górze, Poznaniu, Warszawie i Radomiu. Ważniejsze nagrody: Woj. Nagroda Kulturalna Zielonej Góry, Wielka nagroda „Ondraszka” — 1966, Woj. Artystyczna Katowic — 1972. W roku 1977 nagroda indywidualna „Czerwonej Róży” — Katowice.

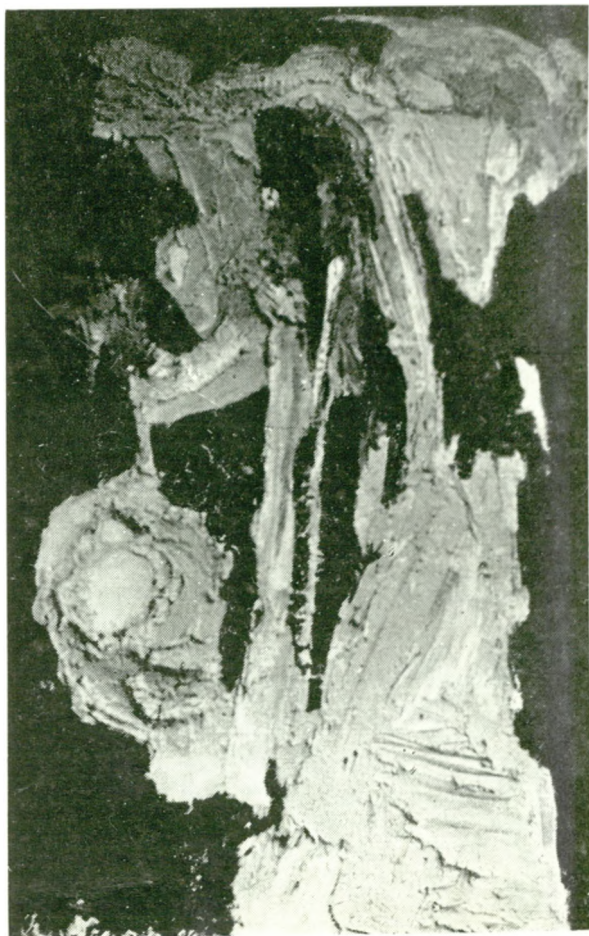


JAN GRABOWSKI

Urodził się w 1912 roku. Studiował w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Był uczniem profesorów: E. Eibischa, H. Gotliba, A. Marczyńskiego i Z. Pronaszki. W 1955 uzyskał dyplom na wydziale malarskim. Uprawia malarstwo sztalugowe, ściennie, grafikę i rzeźbę. Punktem wyjściowym wielu jego obrazów są wrażenia notowane na gorąco. Maluje wszystko co działa na niego interesująco stroną plastyczną. Bierze udział w wystawach Ogólnopolskich, okręgowych i oddziałowych ZPAP. Za granicą swoje prace wystawiał na Węgrzech i Czechosłowacji. Prace jego znajdują się w zbiorach Min. Kul. i Szt. w muzeach w Bielsku-B., w Bytomiu, Zabrze, Lublinie, na Majdanku, w muzeum Wojska Polskiego oraz w zbiorach prywatnych w kraju i za granicą. Za osiągnięcia artystyczne otrzymał wiele nagród: II nagroda za proj. rzeźbiarsko-architektoniczny na placu 22-go Lipca w Katowicach, nagroda specjalna na Ogólnopolskiej wystawie malarstwa „Bielska Jesień”. Medale z okazji V- i X-lecia Grupy „Beskid”. Nagroda Specjalna „Sztalugi Juliana Fałata” za całokształt twórczości plastycznej 1977 r., nagroda Prezydenta miasta na Ogólnopolskiej Wystawie „Bielska Jesień” — 1977 r. W 1967 roku został odznaczony złotą odznaką „Zasłużony dla województwa katowickiego”.

1. Upiór — olej
2. Las
3. Sprzedawca kwiatów
4. Jaworzynka k/Istebnej
5. Strachy polne
6. Istebna zimą
7. Potok w zimie
8. Opuszczony dom
9. Beskidy jesienią
10. Stare drzewa
11. Koniaków

„Upiór” — I. Bieniek



- | | |
|---------------------|------------------------|
| 1. Istebna I | 10. Łeba — kanał |
| 2. Kolędnicy | 11. Młyn |
| 3. Istebna II | 12. Wydmy |
| 4. Ogród w zimie | 13. Strach |
| 5. Potok z mostkiem | 14. Nike |
| 6. Sosny | 15. Autoportret |
| 7. Prometeusz | 16. Portret w kwiatach |
| 8. Akt w kwiatach | 17. Sosny na wydmach |
| 9. Wiatr Halny | |

„Kobieta” — J. Grabowski



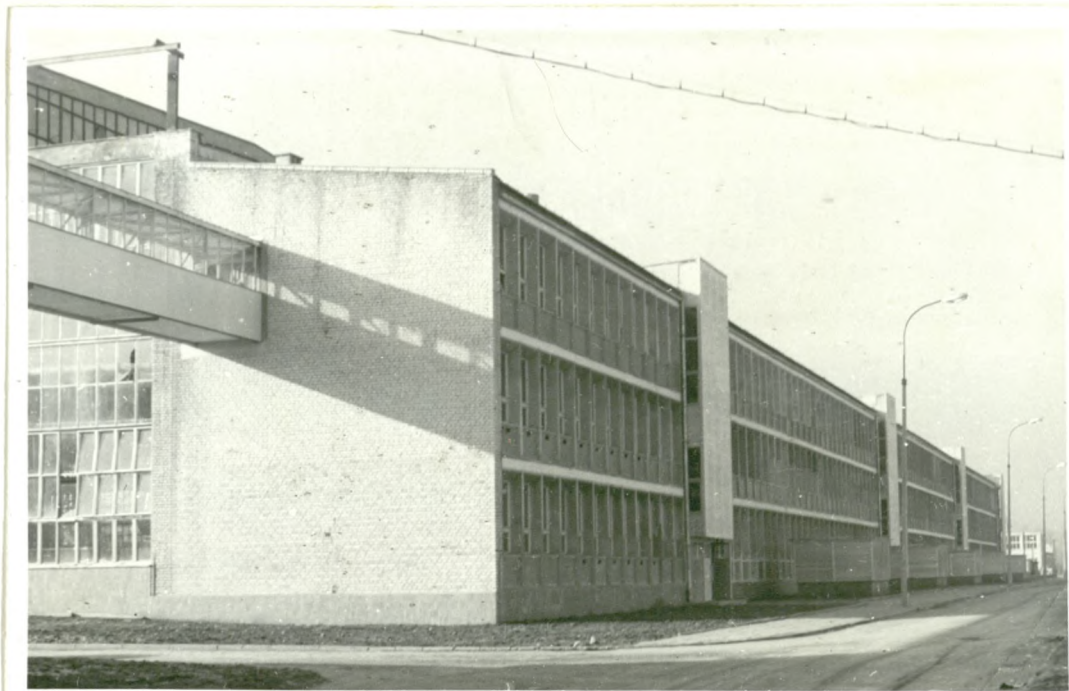


Budynek z II połowy XIX wieku. Mieściła się w nim do 1897r. dyrekcja h.u.v.
Do lat sześćdziesiątych XXw. wykorzystywany był na mieszkania prywatne.
W latach siedemdziesiątych ze względu na brak pomieszczeń w sąsiednim szkol-
nym budynku umieszczone tam klasy technikum. W związku z długą, ponad 200 letnią
historią zakładu postanowiono utworzyć w tym budynku zakładowe muzeum.
Obecnie utworzono tam archiwum, w, którym gromadzi się dokumenty i eksponaty do
przyszłej placówki muzealnej.

47
53



Budynek Zespołu Szkół Mechanicznych przy Zakładach Kuźniczych FSM
Jest to budynek z II połowy XVIIIw. - huta "Elżbieta" - przebudowany po wojnie
na szkołę i warsztaty.



Nowoczesny pawilon biurowy Zakładów Kuźniczych FSM w Skoczowie



Dzieci pracowników "Kuźni Ustron" - uczestnicy wycieczki zorganizowanej przez zakład do Chorzowa w 1975 roku. Na drugim planie przystanek autobusowy w pobliżu "Kuźni" wybudowany w czynie społecznym przez pracowników.

Hala Osprzętu i Wykańczalni

"Kuznia Ustroń"

Zdjęcie z 1980 roku



Krótki zarys historii "Kuzni Ustroń" opracowane na podstawie materiałów archiwalnych: dokumentów, zdjęć, wspomnień pracowników, które znajdują się w archiwum przyszłej placówki muzealnej - ul. Hutnicza nr 1. Po wykorzystaniu proszę o zwrot.

Lidia Nosal

adres służbowy: Muzeum przy Zakł. Kuźniczych w Ustroń

43-450- Ustroń

adres prywatny: Ustroń, Osiedle 22 Lipca 2a/15